

ACC. N:R M. 15419: 1-26.

Landskap: *Skåne* ..... Upptecknare: *Elisabet Ehnst*
Härad: *Ö. Göinge* ..... Berättare: *Fritiof Persson, Lönsboda*
Socken: *Örkenev* ..... Berättarens yrke: *hugmakare*
Uppteckningsår: *1960* ..... Född år *1901* i *Örkenev*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Spånborgstillverkning. s. 1-26.

(foto på sid. 17-26.)
neg.: X:1:50:7-32
" X:1:51:1-17

Skriv endast på denna sida.

1.
 Min far var korgmakaren
 Per Johansson (f. 1857) Han var
 också korgmakare. Han ville lära sig
 yrbet som liten flicka. Far började
 resa till Tyskland redan som mycket
 ung i början av 1870-talet. Han har
 sitt åtskilliga korgar där. Antingen
 var han sina varor på ryggen eller
 hade han dem på en "kassa-kärra".
 De svenska spånkorgarna var populära
 i Tyskland. När han kom in i byarna
 kunde han liksom alla andra
 svenska korghandlare ropa ut sina
 varor. Han sade "Hier sind die
 Schwedischen Körber!". Han lärde sig
 aldrig att tala tyska, utan han
 gjorde nog affärer kalot på göingska
 kalot på tyska. Han kunde vara borta
 i 7-8 år, medan korgmakare i bygderna ständigt
 kom i nya häckar & efterhand.

2.
Han berättade, vilken situation, han väckte,
när han kom gämlle med sina korgar
i byarna hände det, att folk samledes
omkring honom i en stor klunga.
För slutade snellestid att sälja
korgar i vinnet, eftersom det blev
mer lönsamt att bara tillverka korgar,
sedan han hade fått en egen familj,
som kunde hjälpa till. Vi var
elva barn och bodde på en liten
torp i Värmanuskult. Vi hade bara
några heltar åker och en par kor.
Korgtillverkningen blev vår enda in-
komstkälla. - Vi hade upp en
ganska stor tillverkning av bår-
korgar. De största kunderna var Ola
Olsson och Ola Nyberg i Hull, Martin
Olsson i Hannover och Nils Persson i Köpenhamn.

Men vi exporterade även till många
svenska korgmakare i Tyskland. Den
utländska marknaden omfattade inga
andra länder än England, Tyskland och
Danmark. Men jag vet, ännu, samtidigt
som min far var i Tyskland och
handlade, begav sig några korg-
handlare till Holland och Belgien.
Men det visade sig, ännu det var
mycket svårt att avsätta spånkorgar
i utlandet där. Några försäljare förbättrade
ända ner till Frankrike, men efter-
som svenskarna förväxlades med tyskar,
Ann var illa sedda där efter kriget
1871, gick försäljningen mycket dåligt.

År 1922 lämnade jag min
fars verksamhet och började en egen

korgtillverkningen i Tomtebodas. Fog har
aldrig haft någon avsättning. Min kusin,
som ej är korgmakare, har bara
hjälpt till med måtning och glödnäring.
Fog fortsatte att leverera korgar till
några av min fars kunder. Exporten
till England antog betydligt nedan
1912-13, men vi släppte mindre
partier dit ända till slutet av 1920-
-talet. Fog känner inte till någon
i sömen som har släppt korgar
dit senare heller. - När avsättningen
på den engelska marknaden minskade,
innebar det inte, att korgmakarna
upphörde med tillverkningen. En
ny stor marknad väntade dem
nu i Mellansverige och Norrland.
Ivar Bengtson: Bortt var den

förste korghandlaren i husken, som
sålde korgar nor om Skåne. Han
hade tidigare sålt i Rammart.

År 1884 började han sin förlagsbetrod
verksamhet genom att låta korgmakare
arbeta för hans räkning. De fick
själv skaffa virke och hålla sig med
egna redskap, medan Joar Bengtsson
ansvarade för sljuttan, som hämtade
korgarna hos korgmakarna, och
sedan skötte om hela försäljningen.
Han fick kunder över hela landet.

De nya avsättningsområdena lockade
även den kushilde korgförsäljaren.

De kallades uppåt landet för "korgkullar".

För gjordes det mest bär-
korgar och lockkorgar. Till England
skickades bara osjopsade bärkorgar.

I denna trakt har man mycket sällan tillverkat stora korgar som klädtunnor eller tvättkorgar. Det fordras mycket långa spån till dem och det var svårt att få tag i duggligt virke, som man kunde pläka ut sådana spån av. I Palarna har de däremot tillverkat mycket stora korgar. Päckkorgar och hattaskar med flata lock har en och annan korgmakare försökt att tillverka här. Men de var alltså ganska svåra att göra. Modellen kom från Palarna. - Sedan var Bergström flyttat sin rörelse till Osby 1902 började man även köpa korgar från Palarna. Många päckkorgar och klädtunnor har därför därigenom

sålt i den här bygden.

Jag minns en annan typ av korg från min barndom, som gammal brukade gå omkring med och sälja betelbröd, kakor, karameller. Någon gammal såldde också litet kämmor-bakor. De korgarna var grepsla och hade ett lock, som var kedat på mitten med gängjärn eller ofta bara en par kädereumar. Den den typ av korg var tillverkades här nere eller i Dalarna, vet jag inte.

Lambrotorgar tillverkade man för sedan i början av seklet. De var mycket vanliga för och användes till frivarning av olika saker. Provbäcken hade ofta hoven i den, när man kom in i fristugorna.

När exporten av bärkorgar till England
avtog, började man experimentera
ut nya korgtyper, som man skulle
kunna sälja på den svenska
marknaden. En man i Uloshult
började tillverka korgar i en helt ny
flätning, den vi kallar saxflätning.
Jag kan själv gjuta torgkorgar, arbets-
korgar, mangelkorgar, papperskorgar,
blomsterkorgar m.m. i den flätningen.
Alla dessa kan varit ombyggda och
kan gått lätt att sälja. Jag kan inte
upphävt att göra bärkorgar, utan säljer
alltjämt sådana till både parti hand-
lare och till gjordomästare. Vid eventuella
tillfällen kan jag på beställning till-
verka bord i saxflätning med en
beställning av rotting. Jag kan också

tillverkat barnängan genom att spika
en mangelkorg på en bänstativ.*

Vi brände "brända kassar"
i mitt hem omkring 1907-08, men andra
krymmalkare hade nog bränt redan
tidigare. Vi tillverkade stämpeljärnen
själva. Vi hade sex olika järn med
olika mönster, t.ex. prickar, blad,
rågax, blomma. Man filade ut
mönstret i relief. En rund blomma
fick man genom att lösa fast en
nutten vid järnet. Järnen gödgrades
sedan och trycktes mot spån,
så att en brun-svart mönster
avtecknade sig. Vi brände kassar
på detta sätt under tio år. Vi
brände bäckergår, tamburkorgar, och torg-

korgar. Vi köpte sedan en glödkritings-
apparat. Med en glödglat platinas-
tift kunde man rita en mönster
direkt på korgen. Min syster i Övareyd
var en av de första i trakten,
som började glödrita. Det uppritade
mönstret kunde man sedan fylla
med färg. Nu har vi inte glöd-
ritat en korg på tjugo år utan
min kusin dekorerar korgarna bara
genom att måla blommor på dem.
Hon använder vattenfärgen vilken hon
måste stryka fernissa över för att de
skall hålla. I dag målas hon
bambkorgar, strölkorgar, papperskorgar och
tambuskorgar.

* En helt ny typ av korg

ACC. N:R M. 15419: //

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

berättelsens följande

brjadede korgmakaren Alfred Bengtsson,
Söns broder, tillverkar då han kom från
Tyskland några gäng på 1930-talet.
Det var de fulltkorgar som är så
vanliga i dag. De tillverkas på ett
helt annat sätt än här korgarna.
Man måste ha en uppflättings-
maskin king vilken man brjer
upp spän en i kornen. Alfred Bengtsson
har en korgfabrik, där man så gott
som ~~allt~~ uteslut tillverkar fulltkorgar.
Två andra korgmakare i socknen
tillverkar också fulltkorgarna i mindre
omfattning.

Sammantaget har jag tillverkat 104
olika modeller och storlekar av spånkorgar.

ACC. N.R. M. 15419:19.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND.

För tillverkning av spånkogar behövs
 några speciella redskap. Vi använder
 två slags knivar. För att riva gjoran
 behöves i en råk grov "gjorakniv".
 De gamla handknivarna är
 bäst, men nu användes i vissa
 oavslutade möra knivar. - Spånen skär
 man alltid med en kassakniv eller
 kesselniv. De tidigaste kassaknivarna
 tillverkades alltid av avbrutna
 lispetsar. Jag har ofta hjälpt för
 att tillverka sådana knivar. Smederna
 har haft kesselnivarna som modell
 och tillverkat riktiga kassaknivar till
 krogarna. Knivarna kan vara
 mer eller mindre svängda i
 formen. Om de har ärvants tagel,
 kan de i regel blivit tunna och

För att se till att de inte blir för tunga och svåra att hantera.

och fått en mera böjd form genom slipning. Nu kan man även köpa kassaknivarna mte i handeln. -

Tillo för två år sedan köpte jag alla spån för hand. Nu har jag skaffat mig en maskin för követ. Det var ett tungt arbete och drog den gamla spånkövet. Medan jag drog fick min hustru styra. Man kan reglera spånens bred och tjocklek genom att köja och sänka "klon" och genom att använda olika breda järn.

Tillverkning av blomsterkegar i saxflätting.

Jag använder bara asp-
virke till kegar i saxflätting. På
samma sätt har jag stockarna liggande
i ån, för att de ej skulle mögla
eller torka. Jag sågar upp stocken
och klyper ut små trä, som jag sedan
klyper. Sticlorna skär jag i en speciell
skärmaskin, så att de blir något
svulstare i sina ändar. Sticlorna skall
bara vara 12 cm långa till denna keg.
Vid flätningen läggs man spåren
diagonalt åt två håll och flätas hela
tiden in ett nytt spår i varje
riktning och tar alltid över två
spår. Man lägger den smala änden
av spåret nedåt. Vid sammanflätningen

sedan man erhållit en flätverk av 30 cm,
blir korgen härigenom något vidare
upp till. Botten i korgen utgörs av en
rund sigad träskiva (1 cm bred.) Den
hängs i ruggi från och spikas fast vid
korgens nedre kant. Därefter läggs man
en handspingat ^{furu-}spån (1 cm bred) runt
korgens botten och spikar fast det.

Sedan kungshärs botten. Luffgjorden
upptill består av en tyrlat ^{asp-}spån (2 cm bred)
Man tar en matt runt korgen och nitar
gjorden separat. Sedan hänger man på
den nerifrån och kungshärs även upp-
till. Finnergjorden är utgörs av en
handspingat furuspån. Den käftas också
separat. De båda gjordarna upptill
käftas sedan vid korgen med fyra
kammar. Käftmaskinen är egentligen

en vanlig modern kontorsmaskin. Till större
korgen använder jag en annan typ
av käftmaskin. Dessa maskiner
köpte jag för två år sedan. Tidigare
spikade jag alla klampor för hand.
Slutligen putkas korgen.
Den användes mycket som kruk-
skydd.

Eftersom vi bara är två i
vevstaden och jag själv utför de
flesta momenten, får jag lägga upp
arbetet så att jag har en serie av
hundra korgen på gång.

Skåne
Ö. Göttinge lfd.
Örkensöds m.

M. 15419 : 17.

FOLKLIVSARKIVET
LUND

uppt. av Elisabet Chronst år 1960
Bes.: kungmästare Titiöf Persson,
Lönaboda

född år 1901 i Örkensöds m.

Titiöf Perssons Korgverkstäl,
Tomnaboda, Lönaboda.

neg.: X:1:50:7-32
" X:1:51:1-17

Skåne
Ö. Göinge lfd.
Örkeneås m.

M. 15419:18.

nytt. av Elisabet Ehnst år 1960
Ber.: Korgmakaren Fritiof Persson,
Örkeneås

FOLKLIVSARKIVET
LUND

född år 1901 i Örkeneås m.

Korgmakaren Fritiof Persson i sin verkstad.

neg.: X:1:50:7-32
" X:1:51:1-17

Skåne
Ö Göringe hd.
Örkensås m.

M. 15419:19.

mynd. av Elisabet Ehrnst år 1960
Förv.: korgmakare Pictorius Persson
Lönstoda

FOLKLIVSARKIVET
LUND

Född år 1901 i Örkensås

uppläggning till en
blomsterkorg i saxfästning.

Flätning.

neg. X:1:50:7-32
" X:1:51:1-17

Skåne
Ö. Göttinge lsd.
Örkuneds m.

M. 15419 : 20.

uppt. av Elisabet Thunström år 1960
Ber.: vagnmakare Fritolf Persson,
Lövstoda

FOLKLIVSARKIVET
LUND

född år 1901 i Örkuneds

neg.: X:1:50:7-32
" X:1:51:1-17

Skåne
Ö. Lönneby hd.
Örkeneby m.

M. 15419: 21.

uppl. av Elisabet Christén av 1960
Ber.: Liliöf Persson, krogmakare,
Lönneby

FOLKLIVSARKIVET
LUND

född år 1901 i Örkeneby

Flättespets kortsidor
flätas samman.

neg. X:1:50:7-32
" X:1:51:1-17

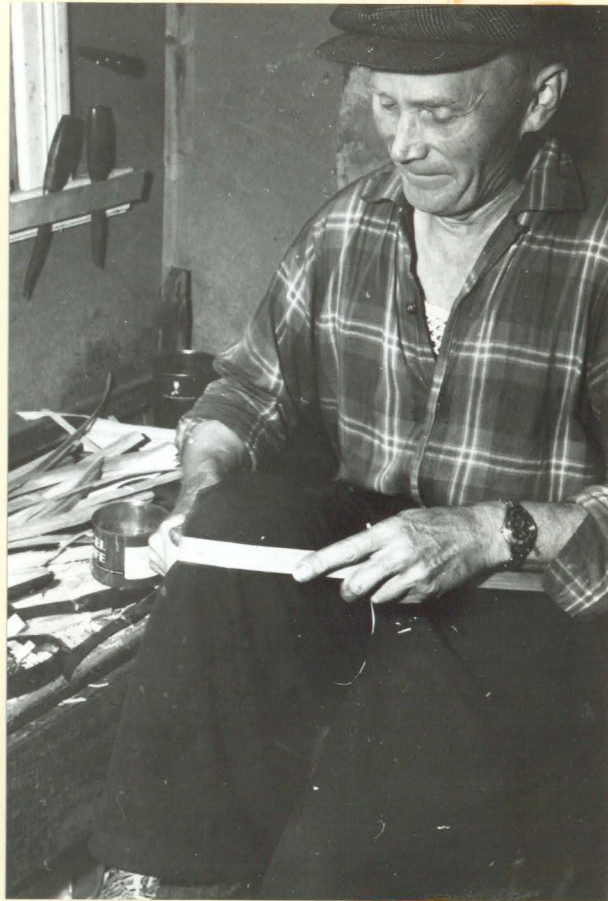
Skåne
Ögärne hd.
Örkenevds m.

M. 15419 : 22.

uppt. av Elisabet Lohrén år 1960
Ber.: krogmakare Fritiof Persson,
Lönaboda

FOLKLIVSARKIVET
LUND

Född år 1901 i Örkenev

Pivning av gjorar.

neg.: X: 1: 50: 7-32
" : X: 1: 51: 1-17

Skåne
Ö. Göttinge hd.
Örkuneds m.

M. 15419 : 23.

uppt. av blisabet Lärnst år 1968
Ber.: korgmakare Fritiof Persson,
Lönstoda

FOLKLIVSARKIVET
LUND

född år 1901 i Örkuneds

Bottnen spikas vid korgen.

Den nedre yttergördeln
Spikas vid bottnen och flätverk.

avg. X:1:50:7-32
X:1:51:1-17

Skåne
Ö. Lövinge lfd.
Örkensveds sv.

M. 15419 : 24.

uppt. av Elisabet Christn av 1960
Ber.: korgmakare Fritiof Persson,
Lönaboda

FOLKLIVSARKIVET
LUND

född år 1901 i Örkensved.

Kringskärning av botten.

Yttergajden kring korgens
övre kant läggs på.

neg.: X: 1: 50: 7-32
" X: 1: 51: 1-17

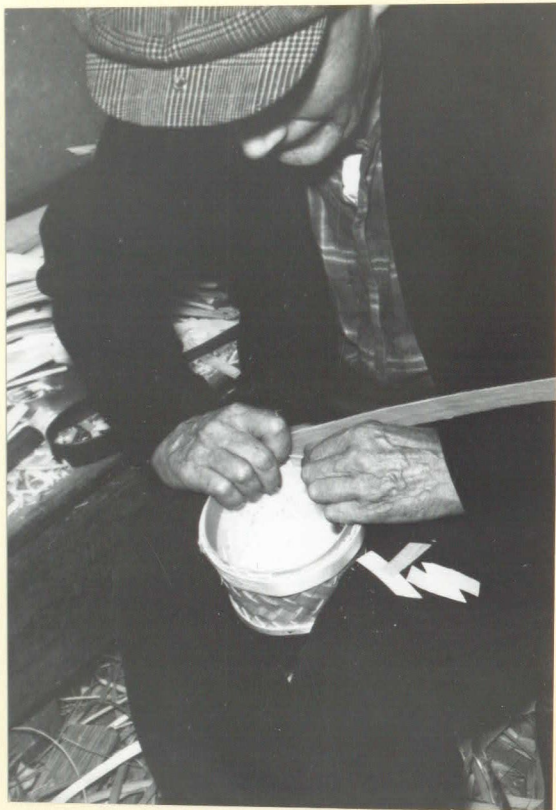
Skåne
Örkenevds m.
Ö. Gönings lfd.

M. 15419 : 25.

uppt. av Elisabet Ohnstedt år 1960
Ber.: Fritiof Persson, korgmakare
Lönstoda

FOLKLIVSARKIVET
LUND

född år 1901 i Örkenevds m.

Mattageving för
Innergjorden.

Innergjordens läggs
i korgen.

neg. : X: 1: 50: 7-32
" X: 1: 51: 1-17

Skåne
Ödöinge hd.
Örkenevö m.

M. 15419: 26.

uppt. av Elisabet Lohrström år 1960
Ber.: korgmakare Erik Persson,
Lövstoda

FOLKLIVSARKIVET
LUND

född år 1901 i Örkenevö

En läck korgar på
väg till järnvägsstationen.

neg.: X: 1: 50: 7-32
" X: 1: 51: 1-17